ლამპარი

თფილისი

შაბათი, 2 (2) მაისი.

1906

წელიწადი პირველი.

ცალკე ნომერი 5 კაპ.

მთავრობა პროვოკაციას იწყებს.—ადმირალ როჟესტვენსკის და მის ხელქვეით აფიცრებს სამხედრო-საზღვაო სამართალში აძლევენ.—დუმაში შეიტანეს კანონ-პროექტი სიკვდილით დასჯის გაუქმების შესახებ.—რუსეთში აგრარული მოძრაობა მწვავდება.—თფილისში ძარცვა-მკვლელობა ხშირდება.

№ 25 ყოველ-დღიური გაზეთი. № 25

თფილისის გუბერნიის **სათათბიროს ამომრჩევლების კრება და წევრთა არჩევა მოხდება ოცდა ექვს ამ თვეს.** საჭიროა ამომრჩევლები—სოციალ-დემოკრატები და მათი მომხრენი **რამდენიმე დღით ადრე ჩამოვიდნენ** წინდაწინ მოლაპარაკების გასამართავათ.

რედაქციისაგან

რადგან გაზეთის გამოცემა ეხლანდელ პირობებში მეტათ ბევრ ხარჯებს თხოულობს და შემოსავალი გასავალს ვერ ფარავს, ამის გამო რედაქცია იძულებულია გაზეთის ფასი აწიოს ამ რიგათ:

წლიურათ	7 მანეთი.
ნახევარი წლით	4 მ.
სამი თვით	2 მან.
ორი თვით	1 მან. და 50 კაპ.
ერთი თვით	80 კაპ.
თფილისში თვიურათ ღირს	60 კაპ.
ცალკე ნომერი ყველგან	5 კაპ.

ხელის მომწერლების საყურადღებოთ.

ვისაც **„ლამპარი“**-ს გამოსაწერათ რედაქციაში ფული არ შემოუტანია, ხვალიდან გაზეთი აღარ გაეგზავნება.

ხელის მოწერა მხოლოდ რედაქციის კანტორაში და აგენტებთან მიიღება ყოველი თვის პირველ რიცხვიდან.

კანტორა ღიაა ყოველ დღე დილის 10 საათიდან შუადღის 2 საათამდის და საღამოს 5-დან 7 საათამდის, კვირაობით 12—2 საათამდის.

პროვოკაცია იწყება!

—

დიახ, პროვოკაცია კვლავ იწყება!... იწყება ჯერ უმთავრესათ ცენტრში, პეტერბურგში და აქედან კი მისი მადლიანი ნაკადული უეჭველათ მთელ რუსეთს მოეფინება. რევოლიუციის შესამუსრავათ მთავრობას ერთ-ერთ საუკეთესო საშუალებათ პროვოკაცია მიაჩნია. ამაში ის განსაკუთრებით ნოემბერ-დეკემბრის გამოცდილებამ დაარწმუნა, და აი დღესაც, როდესაც რევოლიუცია კვლავ მრისხანეთ იწყებს აბობოქრებას, მთავრობა, დეკემბრის გამოცდილებით დაბრძნებული, კვლავ პროვოკაციას ეძღაუქება. დეკემბრის გამოცდილებამ მთავრობა იმაშიაც ღრმათ დაარწმუნა, რომ სანამ მას მარტო პროლეტარიატთან აქვს საქმე, სანამ საზოგადოების და ხალხის სხვა ნაწილები ჯერ კიდევ რევოლიუციონურათ არ ამხედრებულან, მანამ მას მაინც და მაინც არ გაუჭირდება რევოლიუციის „შემუსრვა“. დღეს მთავრობა აშკარათ ხედავს, რომ, უმთავრესათ დუმის მეოხებით, რევოლიუციის ზღვა თანდათან თითქმის მთელ ხალხს ითრევს თვის წიაღში. მთელი რუსეთის გლეხკაცობის და დანარჩენ ხალხის. ყურადღება დღეს დუმაზეა მიჯაჭვული და დუმის ყოველი მოქმედება, ყოველი მისი თავგადასავალი სულ უფრო და უფრო მაღლა სწევს ხალხის სულიერ განწყობილებას, სულ უფრო და უფრო რევოლიუციონურ სულს ბერავს მას. და შორს აღარ არის ის წუთი, როდესაც მთელი ხალხი აქტიურათ გამოვა რევოლიუციონური მოქმედების გზაზე; ასეთი გზისაკენ მრავალი სხვა მიზეზებიც მიერეკება მას და ამ მიზეზთა შორის ყველაზე უფრო მძლავრ გავლენას მრავალ მილიონ გლეხთა დამშევა ახდენს. მთავრობა ჩინებულათ ხედავს ყოველივე ამას. ის ხედავს, რომ, თუ მან განსაკუთრებული ზომები არ მიიღო, მალე გარევოლიუციონერებული გლეხკაცობა გვერდში ამოუდგება პროლეტარიატს, მისი მეთაურობით უკანასკნელ სამკვდრო-სასიცოცხლო იერიშს მიიტანს მთავრობის ძირ გამოთხრილ ციხე სიმაგრეზე და მისგან ქვას ქვაზედაც აღარ დასტოვებს. ხედავს მთავრობა ასეთ საშინელ წუთის მოახლოვებას, და აი ის ციებ ცხელებით ჩქარობს პროლეტარიატი კვლავ გაამარტოვოს, კვლავ, რაც შეიძლება საჩქაროთ, მარტოთ მარტო პროლეტარიატი გამოიწვიოს ბრძოლის ველზე, კვლავ შემუსროს იგი. ამით ყველა სხვებსაც ყოველივე ბრძოლის მადა დაუკარგოს და თვითონ კი კვლავ მაგრათ მოიკალათოს თავის ტახტზე. მაშინ ძლევამოსილი მთავრობა ერთ წუთსაც აღარ დააყოვნებს და დუმასაც თამამათ გარეკავს—აღარავის და აღარაფრის შიში წინ აღარ დაუდგება. ასე მსჯელობს მთავრობა, ანუ უკეთ კამარილა ტრეპოვის მეთაურობით, და აი თვისი განზრახვების სისრულეში მოსაყვანათ, პროლეტარიატის საჩქაროთ ბრძოლის ველზე გამოსაწვევათ მთავრობა კვლავ შეუდგა პროვოკაციას. მთელი პეტერბურგი გაოცა იმ გარემოებამ, რომ ამ ქალაქის უფროსმა სოც.-დემოკრატიულ პარტიას ნება მისცა მუშათა მიტინგები გამართონ ხოლმე და რაც უნდათ, ის ილაპარაკონ იქ. ამას თან ერთათ, როგორც იქაური გაზეთები გვარწმუნებენ, პოლიციის განსაკუთრებული ცირკულიარით ებრძანა არ გარეკოს ხოლმე კრებები და მიტინგები, მხოლოდ იქ პოლიციელები უნდა დაესწრონ ხოლმე, გულდასმით უგდონ ყური, რას ილაპარაკებენ ორატორები და როგორც მათი ნალაპარაკევი, ისე მათი სახელი და გვარები წიგნში ჩაიწერონ. ეს ცირკულიარი მეტათ ნათლად უჩვენებს მთავრობის მიზანს, როცა ის მიტინგ-კრებების გამართვის ნებას რთავს. მთავრობას იმედი აქვს, რომ გატაცებული ორატორები ცხარე „რეჩების“ წარმოთქმით და შეიარაღებული აჯანყებისადმი მოწოდებით, მუშებს გულს აუთებენ და ადრე და მალე აალელვებენ აქტიური ბრძოლის ველზე გამოსაწვევათ.

რაც უფრო მეტი თავისუფლება იქნებათ „აგიტატორებს“ მუშების „გასაცხარებლათ“, მით უფრო პროლეტარიატი მალე აღმართავს აჯანყების დროშას, და მთავრობის საქმეც გაიჩარხა—ერთი თუ არა, ორი დაკვრით მაინც ბოლოს მოუღებს ასე ხელათ აფეთქებულ აჯანყებას მარტო პროლეტარიატისას! ხელათ აფეთქებული აჯანყება, რასაკვირველია, განმტკიცებული არ იქნება შესაფერი ორგანიზაციით და ტრეპოვსაც მით უფრო გაუადვილდება მისი შემუსვრა. მტკიცე ორგანიზაციული მოქმედების მნიშვნელობა მთავრობასაც კარგათ თურმე ესმის და იმ დროს, როდესაც აჯანყების „ასაფეთქებელ“ აგიტაციას ნებას აძლევს სავსებით ფრთები გაშალოს, ამავე დროს ის მუხრუჭს უჭერს და ფრთების გაშლას არ აცლის „ორგანიზაციას“. და ძახეთ მთავრობის ოინებს: თუ გუშინ ის ყოველ გვარი კრების გამართვას სასტიკათ კრძალავდა, ხოლო პროფესიონალურ ორგანიზაციების დაარსებას კი ასე თუ ისე ნებას რთავდა, სამაგიეროთ დღეს თითქმის სრულ თავისუფლებას იძლევა კრებების გასამართავათ, ხოლო პროფესიონალურ ორგანიზაციების დაარსებას კი თანდათან ძველებურათ სასტიკათ დევნას უწყებს.

ასე და ამნაირათ ოინბაზი ტრეპოვი საზიზღარი პროვოკაციის მიზნით რევოლიუციის გასაცურებლათ სოციალდემოკრატებს თავისუფლებას აძლევს მუშებში ასაჯანყებელ აგიტაციის გასაწევათ. მთავრობას გონია, რომ დეკემბრის გამოცდილება მარტო მას შეუძლია გამოიყენოს; მას თითქო ფიქრათაც არ მოსდის, რომ ამავე გამოცდილებამ მუშებსაც და მათ მეთაურებსაც „ჭკუა ასწავლა“ და პროვოკატორული ხრიკებით მათ აგრე ადვილათ ვეღარ გააკურებს, პირიქით სოციალდემოკრატია ყოველ ღონეს იხმარს, რომ ამ ხრიკებს მთავრობისათვის სრულიად წინააღმდეგი როლი შეასრულებინოს, მთავრობისაგან საპროვოკაციოთ გალესილი დანით—კრებების თავისუფლებით—მთავრობასვე გამოსჭრას ყელი. სოციალდემოკრატია რაც უნდა ღრმათ დარწმუნდეს, რომ მთავრობისაგან თავისუფლების მოცემის მიზანი პროვოკაციაა, სავსებით ისარგებლებს ამ თავისუფლებით, — მხოლოდ ისარგებლებს სულ სხვა მიზნით: არა უდროო დროს პროლეტარიატის „ასაფეთქებლათ“ ულაგო და უტაქტიკო აგიტაციით, არამედ პროლეტარიატის მჭიდროთ შესაკავშირებლათ მტკიცე და ფართო ორგანიზაციით. კრებების თავისუფლება ბასრ იარაღს აძლევს სოციალდემოკრატიას ამისათვის. პეტერბურგიდან წამოწყებული პროვოკაცია, მალე უეჭველათ ჩვენშიაც წამოყოფს თავს ჩვენი ვალია შეგნებულათ დავხვდეთ მას.

პროლეტარიატის ინტერესები და საზოგადოებრივი განვითარება

(პასუხათ ს.-ფედერალისტებს)

1.

სოც.-ფედერალისტებმა საბრალმდებლო ოქმი შეგვიყენეს და განაჩენიც უკვე წარმოსთქვეს. ეხლა საქმე კასაციაზეა იმის გამო, რომ ჩვენ ვწერდით: „დღეს პროლეტარიატის ინტერესები სავსებით ეთანხმება მთელი ქვეყნის განვითარების ინტერესებსო..“ დიდებულნო, სახელგანთქმულნო... „სოციალისტებო!“ ვაღიარებთ, რომ ფაქტი მართალი არის, მაგრამ დამნაშავეთ ჩვენ თავს არა ვცნობთ. მართალი არის ისიც, რომ მოხსენებული სტრიქონები ეხება ჩვენი (ს. დ.) პარტიის დედა აზრს და თუ ეს აზრი ყალბათ არის გადმოცემული, მაშინ ჩვენ სრულიად უარგვიყვია სოციალდემოკრატია. მაგრამ გადაჭრით ვაცხადებთ, რომ ჩვენი დედა აზრი სწორეთ არის აღსარებული, რომ მოხსენებულ სტრიქონებში გამოთქმულია სრული ჭეშმარიტება, toute la vérité, rién que la vérité! განვიხილოთ.

როგორი არის პროლეტარიატის მთავარი კლასობრივი ინტერესი? თავი დაიხსნას მჩაგვრელობა-ექსპლოატაციისაგან, მაშასადამე, მოსპოს კაპიტალისტური საზოგადოება და დაამყაროს ისეთი წესწყობილება, სადაც მუშაკი თვითვე იქნება თავის ნაშრომის ბატონ-პატრონი, სადაც იგი იძულებული აღარ იქნება შრომის ნაყოფი გაუნაწილოს იმას, ვისაც ტვინი და მუსკულები არ აუმოძრავებია ამ ნაყოფის დამუშავებაში. ასეთი წყობილებაა სოციალისტური საზოგადოება. ამიტომ სოციალიზმის განხორციელება ის მთავარი ინტერესია, რომლის გარშემო მოგროვილია პროლეტარიატის ყველა კლასობრივი ინტერესები.

როგორი არის საზოგადოებრივ განვითარების მთავარი ინტერესი, რომლის გარშემო თავმოყრილია ყველა იმისი ინტერესები? ეს დამოკიდებულია იმაზე, თუ საითკენ არის მიმართული ეს განვითარება. თუ იქითკენ, საითკენაც იწევს პროლეტარიატის ინტერესები, სოციალიზმისკენ, მაშინ საკამათო აღარაფერი გვექნებოდა. მარა რადგან ს.-ფედერალისტები ცხარეთ გვეკამათებიან, აშკარაა, რომ ისინი სოციალურ განვითარების ასეთ მიმართულებას უარსა ყოფენ.

ცნობილია, რომ ს.-ფედერალისტები თავის თავს სოციალისტებათ აღიარებენ. ჩვენ გვწამს, რომ იგინი სუბიექტიურათ (იდეალურათ, წარმოდგენით, ჩაფიქრებით) მართლაც სოციალისტები არიან. და რადგან იმათი აზრით სოციალური განვითარება სოციალიზმისკენ კი არა, სადღაც ჯანდაბისკენ მიდის, საინტერესოა ვიცოდეთ, რაზე ამყარებენ ისინი სოციალიზმის განხორციელების იმედებს. როგორია ს.-ფედერალისტების სოციალური ფილოსოფია, როგორია მათი თეორეტიული აბჯარი?

საზოგადოებრივ მეცნიერებაში ორი უმთავრესი მიმდინარეობა—მატერიალისტური (დიალექტიური) და იდეალისტური (სუბიექტიური და არა მეცნიერული). არის კიდევ მესამე—ეკლექტიური, ესე იგი, ორივე მიმართულებიდან ნასესხები აზრების „გირლიანდა“, ანუ მეცნიერების შილაფლავი. ეკლექტიური მიმართულება საბოლოო ანგარიშით იდეალიზმთან მიდის, ასე რომ ესეც იდეალისტურ მიმართულებას უნდა ვაკუთვნოთ. ს.-ფედერალისტები ისტორიაზე მატერიალისტურ შეხედულებას უარსა ჰყოფენ. დიალექტიკა მათთვის სამასხარაოა, იდეალიზმი კი მათი თეორეტიული იარაღია.

იდეალისტური თეორია, რასაკვირველია, ს.-ფედერალისტების გამოგონებული არ არის. იგი ძველის-ძველი დროიდან მოდინაობს. ჩვენს დროში იგი გაამეფეს ბურჟუაზიულმა მეცნიერებმა.

როდესაც კაპიტალისტური წარმოება იბადებოდა, მასთან ერთათ იბადებოდა ახალი საზოგადოებრივი კლასები—ბურჟუაზია და პროლეტარიატი—მათის ახალი მოთხოვნილება-მისწრაფებითურთ. კაპიტალისტურ წარმოების განვითარება ზრდიდა და აფართოებდა ახალ მოთხოვნილება-მისწრაფებათა ამ აზრების მექონე ადამიანთა წრეებს. იმისდა მიხედვით, როგორც კაპიტალისტები ხდებოდენ გაბატონებულ კლასათ, მათი მოთხოვნილებანი, მისწრაფებანი, აზრები უფრო და უფრო მეტ მნიშვნელობას და გავლენას ჰპოულობდენ სახელმწიფოში. ახალი, ბურჟუაზიული წეს-წყობილება გამოდიოდა მზგავსათ და ხატებათ ბურჟუაზიულ ფსიხოლოგიისა (შეხედულებისა) და ეს ისეთ შთაბეჭდილებას იძლეოდა, თითქოს ადამიანის აზრებს „გაეკეთებინოს“ საზოგადოებრივი წეს წყობილება. და აი, ასეც დაასკვნეს ბურჟუაზიის იმ მოაზროვნე ფილოსოფოსებმა, რომელნიც იკვლევდენ საზოგადოებრივ განვითარებას. ისინი, რა თქმა უნდა, ხედავდენ, რომ აზრები შეესაბამებოდა ადამიანთა (ბურჟუების; პროლეტარიატი ხომ იმ დროს ჯერ კიდევ არ აცხადებდა მძლავრ კლასობრივ პროტესტს ბურჟუაზიულ საზოგადოების წინააღმდეგ), ცხოვრების მატერიალურ მოთხოვნილებებს. მარა ბურჟუაზიული ფილოსოფოსნი ვერ ხედავდენ მატერიალურ მოთხოვნილებათა ცვალებადობას და ცხადათ ვერც იმას ამჩნევდენ, რომ ამ ცვალებადობას ამოძრავებდა ეკონომიურ, საწარმოვო ურთიერთობათა ცვალებადობა. ბურჟუაზიულ მოაზროვნეთა თვის ადამიანების მოთხოვნილებანი ერთხელ და სამუდამოთ იყვნენ განსაზღვრულნი და უცვლელნი; ეს მოთხოვნილებანი შეადგენდენ ადამიანის „ბუნებას“. და ის საზოგადოებრივი ცხოვრება, რომელიც ამ „ბუნებას“ შეესაბამებოდა, რა თქმა უნდა, იყო ნამდვილი, „ბუნებრივი“ და „სამართლიანი“. რატომ ძველ კაცობრიობას არ გააჩნდა ეს „სამართლიანი“ წესწყობილება“? იმათი სისულელე, რომ ვერ გამოიგონეს ადამიანის „ბუნებას“ შესაფერი ცხოვრება. წინანდელ ადამიანებს არ მოეპოებოდათ შესაფერი შეგნება, საკმაო გონებრივი განვითარება, და ვერც მოიპოებდენ სათანადო შეგნებას, რადგან გაბრიყვებული იყვნენ მეფეებისა და მღვდელბერებისაგან. აი ასეთი იყო და არის ბურჟუაზიულ მოაზროვნეთა და იდეოლოგთა საზოგადოებრივი „მეცნიერება“. თანახმათ ამ „მეცნიერებისა“ საზოგადოებრივ განვითარებას ქმნის აზრების, გონების განვითარება.

სწორეთ ასეთივე ბურჟუაზიული შეხედულება შეითვისეს გასულ საუკუნის დასაწყისის სოციალისტებმა-უტოპისტებმა (რომელთა გენიოსური წარმომადგენლებია სენსიმონი, ფურიე, რობერტ ოუენი). ამათ დაინახეს, რომ ბურჟუაზიულ საზოგადოებაში მაინც კიდევ იჩაგრებოდა და იტანჯებოდა ადამიანი-პროლეტარი. ცხადია, ეს საზოგადოება სრულებითაც არ შეესაბამებოდა პროლეტარის „ბუნებას“. უტოპისტების აზრით პროლეტარიატის და კაპიტალისტების „ბუნება“ ორივე ერთი და იგივე „ადამიანის ბუნება“ იყო. მხოლოდ ეს „ბუნება“ ბურჟუაზიულ მოაზროვნეთ ყალბათ ქონდათ წარმოდგენილი და ამიტომაც ყალბი საზოგადოებრივი წყობილება შეიმუშავეს. საჭირო იყო შესწორებულიყო ბურჟუაზიულ მოაზროვნეთა შეცდომები და შემუშავებულიყო ახალი საზოგადოების ახალი პლანი. ეს იყო სოციალისტური საზოგადოება, რომელიც უტოპისტების აზრით შეესაბამებოდა ყველა ადამიანის „ბუნებას“, ე. ი. სასურველი იყო ყველა ადამიანისათვის. სოციალიზმი სასურველია, ასეთი იყო სოც.-უტოპისტების უმთავრესი არგუმენტი მათი იდეალის განსახორციელებლათ. მაგრამ, როგორც ვიცით, უტოპისტებს არავინ დაუჯერა; მით უფრო, რომ ისინი თავიანთი ქადაგებით მიმართავდენ არა მუშა ხალხს—რადგან ის დაჩაგრული და უღონო იყო,—არამედ კაპიტალისტებს, რადგან ამათ ხელში იყო ძალა და გავლენა სახელმწიფოში და ამათვე უნდა შესძლებოდათ გრანდიოზულ პლანის (სოც.) განხორციელება. უტოპისტები ცდილობდენ ბურჟუაზიის მოჯადოებას, რაც შეიძლებოდა წარმტაცის ფერადებით უხატავდენ სოციალიზმს, არწმუნებდენ, რომ ეს სასურველია და შესაძლებელიც, მარა ბურჟუაზიის „ბუნება“ მაინც ვერ იქნა და ვერ შეეგუა სოციალიზმს. აზრის, გონების თუ გრძნობების „მძლეთა-მძლეობამ“ მაინც ვერაფერი გააწყო.

აი სწორეთ ამ საზოგადოებრივ „მეცნიერების“ (ე. ი. ბურჟუაზიულ მოაზროვნეთა სოც.-უტოპისტების, იგივე ლავროვ-მიხაილოვსკის სუბიექტიური სკოლა) ამ „მეცნიერების“ თვალთა ხედვის წერტილზე სდგანან ჩვენი სოც.-უტოპის... pardon! სოც.-ფედერალისტები.

სოც.-ფედერალისტების შეხედულებითაც ისტორიის შემოქმედია აზრი, იდეა, სული. მათ არ იციან საითკენ მიდის საზოგადოებრივი განვითარება; მარა მათ კარგათ იციან საითკენ არის მათი იდეალი. ისტორიაში განხორციელებულა ყოველნაირი იდეალები და რა ღმერთი გაუწყრება, რომ არ განხორციელდეს ს.-ფედერალისტების იდეალი! იგინი აღჭურვილი არიან ასეთი მაღალი, დიადი ზნეობრივი იდეალით. დეე საზოგადოებრივი განვითარება ჯანდაბისაკენ მიდიოდეს, სოც.-ფედერალისტები ისტორიას მიაწევებიან სხვათა შორის სოციალიზმისაკენ, რადგან ასეთია მათი იდეალი, მათი აზრი. კარგი რომ დღეს მათ სოციალისტური აზრი აქეთ; მარა რაღა გვეშველება, რომ ერთ მშვენიერ საღამოს მათ აზრი გამოიცვალონ; ადამიანის აზრები ხომ ცვალებადია. წარმოვიდგინოთ, რომ იგინი იმ აზრზე მივიდენ, რომ ბურჟუაზიული ქვეყანა „საუკეთესოთაგან საუკეთესო ქვეყანაა“, მაშინ ისინი, თქმა არ უნდა, სამუდამო ბლოკით შეეკვრებიან ბურჟუაზიულ პარტიებს და საზოგადოებრივი ცხოვრებაც ხომ ბურჟუაზიულ ფორმებზე გაიყინებოდა. ანუ კიდევ, წარმოვიდგინოთ, რომ სახელმწიფო დუმამ საქართველოს ავტონომია უარ ყო (აქ არაფერია ფანტასტიური) ს.-ფედერალისტების აზრით უნაციონალურ ავტონომიოთ—რადგან ქართველობა იმცირესობა ვართ კავკასიაში—სომხები, თათრები და რუსები ძალიან მალე გადაგვყლაპავდენ (ტერიტორიალური) რაღა დაგვრჩებოდა მაშინ? სად ვიპოვიდით ტერიტორიას? აგერ რამდენი ხანია ებრაელების მილიონერები სულთანს ევაჭრებიან პალესტინას—ებრაელ ერის დასასახლებლათ, ავტონომიის დასაფუძნებლათ—მაგრამ ვერ იქნა, ვერ მოურიგდენ პალესტინის მესაკუთრეს. ქართველებს არც მილიონერები გვყავს და არც სამხედრო ძალა გაგვაჩნია.. ცხადია, რომ ასეთ გარემოებაში სოც.-ფედერალისტების აზრი უმალვე მთელ ქართველობას ჩაგვსხავდა ჰაეროსტატებში და... „გედამ“ მარს ჰაკენ!

მე პირადათ ვფიქრობ, ეჭვი აღარ არის, თან გავყვებოდი ს.-ფედერალისტებს, სხვა არ იყოს რა საკამათოთ და „კიდევ „პოლემიკოთ“, მარა არა მგონია ქართველობის „ბუნება“ შეეგუებოდეს ჰაერში, ჰაეროვან მოგზაურობას...

დიახ, სასაცილონი არიან ჩვენი სოც.-უტოპისტ-ფედერალისტები. მით უფრო სასაცილონი არიან, რომ ისინი, მიუხედავათ

იმისა, რომ აზრს, იდეის ლიარებენ ისტორიის „დემიურგათ“ (შემოქმედათ). ისეთ უპატივცემულობას იჩენენ აზრის მიმართ, რომ თითქმის მთელი საუკუნით უკან მიდიან და ერთის კალმის მოსმით უარსა ყოფენ იმ იდეიურ განძს, რაიც კაცობრიობის საზოგადოებრივ აზრმა შეიძინა; ისინი უარსა ყოფენ მეცნიერულ სოციალიზმს, უარსა ყოფენ იმ იდეიურ, თეორეტიულ ბასრ იარაღს, რომლის დახმარებით საერთაშორისო პროლეტარიატი მედგრათ მიექანება წინ სოციალიზმისკენ!

(შემდეგი იქნება). ლ. დ.

ახალი ამბები

მომავალში უნდა მოხდეს **კავკასიის სოციალდემოკრატიულ მუშათა ორგანიზაციების სიეზდი**; სიეზდზე გასარჩევათ შემდეგი კითხვებია დანიშნული:

1) ნაციონალური კითხვა კავკასიაში; 2) როგორ უნდა განხორციელდეს შემაერთებელი სიეზდის დადგენილებანი; 3) პარტიის რეორგანიზაცია კავკასიაში; 4) პროფესიონალური კავშირები კავკასიაში; 5) სათათბიროში არჩევნების შედეგი კავკასიაში; 6) კავკასიელ ნაციონალურ სოც.-დემოკრატიულ პარტიებთან დამოკიდებულება და 7) ცენტრალურ დაწესებულებების არჩევნები.

✦ 18 მაისს თფილისის სამოსამართლო პალატის პირველ დეპარტამენტში წოდებათა წარმომადგენლების თანადასწრებით გარეშეთა დაუსწრებლათ განიხილეს **საქმე ამიერკავკასიის რკინის გზის სახელოსნოების მუშების** ა. კიკვაძის, ა. მჭედლიშვილს, გ. ჭანგიევის, ფ. ნიკოლაიშვილის და ი. კეშინის. ამათ ბრალდებოდა მონაწილეობის მიღება იმ საიდუმლო საზოგადოებაში, რომელსაც თვითმპყრობელობის დანგრევა გაუხდია მიზნათ, თანვე აბრალებდენ ყუმბარების შენახვას, პროპაგანდას მუშებში და საიდუმლო ლიტერატურის გავრცელებას. პროცესის შედეგს ხვალ დავბეჭდავთ.

✦ თფილისის საგუბერნიო სტატისტიკური კომიტეტი ამ ჟამათ ადგენს 1905 წ. **ანგარიშს** თფილისის გუბერნიის საქმეთა ვითარების შესახებ. ამიტომ კომიტეტმა მოსთხოვა კავკასიის სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოების საბჭოს წარუდგინოს ცნობები 1905 წ. 1) თფილისის გუბერნიაში ხსენებულ საზოგადოების მდგომარეობის შესახებ; 2) თფილისის საბაღოსნო სკოლაში მოსწავლეთა რაოდენობის შესახებ; 3) რამდენი დაიხარჯა ხსენებულ სასწავლებლის შესანახათ ქალაქის გამგეობის და ხაზინის მიერ გაღებული ფული და 4) საზოგადოთ გამოგზავნოს ყველა ცნობები, რაც ხსენებულ საზოგადოებას ხელთა აქვს. „რუსულ მეფუტკრეობის საზოგადოებამ“ (პეტერბურგში) შეატყობია კავკასიის სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოებას, რომ იგი პეტერბურგში 30 ივლისიდან 6 აგვისტომდე მართავს „სრულიად რუსეთის მებაღეობისა და მებოსტნეობის გამოფენას“.

✦ ეპისკოპოსი ექვთიმე **პეტერბურგში გაემგზავრა**. მის მოადგილეთ დროებით საექსარხოსოს მმართველათ ალავერდის ეპისკოპოსი პეტრე დანიშნეს.

✦ ქალაქის საბჭოს მდივანი ს. ქრელაშვილი ვრცელს **მოხსენებას ადგენს ქალაქის ახალ სესხის შესახებ** საბჭოში წარსადგენათ. სესხი საჭიროა 1) წალკის წყლის საყვანი მილის გასაკეთებლათ, რომელიც ინჟენერ მეტცის გამოანგარიშებით 16 მილიონი დაჯდება, 2) ელექტრონის ტრამვაის შესასყიდათ; ამისთვის საჭიროა 10 მილიონი ფრანკი, 3) მადათოვის კუნძულის შესასყიდათ და დახურულ ბაზრის გასაკეთებლათ, საჭ როა 30 მილიონი მანეთი. ქრელაშვილის გამოანგარიშებით, წყლისსაყვანი იძლევა 2 მილიონ მანეთს, ეს თანხა სრულიად დაფარავს სესხის პროცენტებს ყოველ წლიურათ.

✦ 18 მაისს ჩუღურეთში ღვინით მოვაჭრე ბერიევთან მივიდა ორი უცნობი და **„მუშათა კავშირის“ სახელით** 800 მ. მოსთხოვა, თან წარუდგინეს ბეჭედ დასმული ქაღალდი. ბ-მა ამათ მხილება დაუწყო. შემთხვევით გამვლელებმა ერთი მათგანი დაიჭირეს და დაშნაკციუთუნთან წაიყვანეს პირადობის გამოსაკვლევათ, რადგანაც მან ამ პარტიის წევრათ აღიარა თავი. ეს ვაჟბატონი არავითარ პარტიას არ ეკუთვნის და ჯერ კიდევ დატყვევებულია.

✦ თფილისის მუსიკალურ სასწავლებელში ეგზამენები უკვე დაიწყო; 27 მაისს უკანასკნელი ეგზამენი მოხდება.

✦ თფილისის საზაფხულო თეატრი მომავალ სეზონისთვის ბბ. **კრუჩინინსა და იაკოვლევს** გადაეცა. როგორც გაზეთებში სწერდენ, მომავალ სეზონისთვის თეატრი უნდა დაეთმოთ შტეიმბერგისა და ბოგოლიუბოვისთვის, მაგრამ ამათსა და თეატრის დირექციის შორის მომხდარ უთანხმოების გამო თეატრის დირექციამ ამ უკანასკნელთ უარი განუცხადა; როგორც გადმოგვცეს, პირობების დარღვევისათვის ბ-ნი შტეიმბერგი თეატრის დირექციაზე სასამართლოში საჩივრის შეტანას აპირობს.

✦ ძმათა ნიკიტინის ცირკის შენობაში, 21 მაისს, დილის 12 საათზე დანიშნულია საზოგადო თფილისის ს.-დემოკრატთა **პარტიის წევრთა კრება**.

✦ რკინის გზის **მთავარ სახელოსნოებში** ყველა ცეხის მასტერებმა გამოუცხადეს მუშებს, რომ გადასცენ ყველა **დათხოვნილ მუშებს**, ვისაც მუშაობა სურს თხოვნები შემოიტანონ თავიანთ მასტერის სახელობაზე, რის შემდეგაც ამ რამდენიმე დღის განმავლობაში **მიღებულ იქნებიან** თავიანთ ალაგებზე.

უკვე 50 მუშამ შეიტანა თხოვნა. თუ მართლა მიიღეს თფილისელ უმუშევრათ დარჩენილთა რიცხვი ცოტათ მაინც იკლებს.

✦ რეაქციის გამარჯვების შემდეგ ვოგზლის ქუჩაზე კაცს არ გაევლება ჯიბგირების და ქურდების შიშით, რასაც პოლიცია ძლიერ გულგრილათ აქცევს ყურადღებას. გუშინ, 18 მაისს, ამ ქუჩაზე პოლიციელების თვალ წინ ასტეხეს ტყუილათ ჩხუბი ჯიბგირებმა, რა არის მაყურებლები გაშეელებამ ჩაეთრიათ და მერე ჯიბეებზე ენადირათ. აქვე იდგა სამი გოროდოვოი. აი მათი ნომრები: 299, 337 და 369. ამათში არც ერთმა არ უთხრა, თუ რათა შერებიათ და არც არავითარი ზომა არ მიუღიათ. ძრიელ საჭირო არის საზოგადოებამ ყურადღება მიაქციოს ამ საქციელს, რადგანაც ამისთანა ქურდობა და საძაგლობა თითქმის ყოველ დღე უთვალავი ხდება.

✦ 18 მაისს, ღამის პირველ საათზე, ვოგზლის ქუჩაზე, ვიღაც უცნობებს უნდოდათ გაეტეხათ ვასო ხუმარაძის საპარიკმახერო, მაგრამ შიგ მწოლარე ქარგლებმა გაუგეს და ქურდები გაიქცენ.

✦ 18 მაისს, ღამის პირველ საათზე, რამდენიმე შეიარაღებული უცნობი თავს დაესხა ფუნიკულერის საზოგადოების ზედა სადგურს მთაწმინდაზე, წაართვეს კანტორის გამგეს 800 მანეთამდე ფული და მიიმალენ.

✦ 18 მაისს, სადღაც გაქრა გოლოვინის პროსპექტზე მცხოვრები ვაჭარი სისოევი. გუშინ, 19 მაისს, დილით სისოევის სავაჭროს წინ რამდენიმე ადგილას ნახეს სისხლი. ფიქრობენ, რომ ვაჭარი მოკლულია. პოლიციამ მკვლელი ვერ იპოვნა. ვერც მოკლული უპოვნიათ.

✦ 18 მაისს, ღამით, ელისაბედის ქუჩაზე შემდეგი ამბავი მოხდა. ღამის 3 საათზე სახლის პატრონ ტიულიბეკოვის მეეზოვე მიკირტიჩ ფარსეგოვი ელაპარაკებოდა მეზობელ აზვერდოვის სახლის მეეზოვეს ხაჩატურიანცს. ამ დროს მახლობლათ მიდიოდა რამოდენიმე უცნობი. ამათ ჯერ ორივე მეეზოვე აათვალიერეს, შემდეგ მივარდენ ხაჩატურიანცს და ეზოს კლიტე მოსთხოვეს. ფიქრობენ ხაჩატურიანცს წინააღმდეგობა უნდა გაეწიოს. უცნობთ იგი იქავ მოუკლავთ, კლიტე ამოუღლიათ ჯიბიდან, გაუღიათ ალაყაფის კარები და შემდეგ სახლში ასულან. ეს შეუტყვია სახლის პატრონის ტიულიბეკოვის ნათესავს, სემიონ ანანიევს და ყვირილი დაუწყია. ამასობაში გამოღვიძებია თვით სახლის პატრონს ტიულიბეკოვს და სროლა დაუწყია. ბოროტ გამზრახველნი გაქცეულან. მეორე დღეს დილით ნახეს მოკლული მეეზოვე, „ლეფოშის“ სისტემის რევოლვერით და სისხლში გასვრილი ხანჯალი. მეეზოვეს რვა ჭრილობა აღმოაჩნდა.

✦ გადაითარგმნა და ჩქარა დაიბეჭდება შემდეგი წიგნები: 1) „Генезись идей“—Кржевицкаго, 2) Пауки и мухи—Либкнехтъ, 3) На военной службѣ—И. Вольного, 4) Вместѣ съ кѣмъ и противъ кого—Омульчекъ, 5) Христiанство и соцiализмъ—Бебель.

შეცდომის გასწორება: გუშინდელ ნომრის ქრონიკაში შემდეგი შეცდომა შეგვეპარა: ამათში პალატამ ს ა მ ი სრულიად გაამართლა, ხოლო ბ ე რ ი ძ ე ს მიუსაჯა გადასახლება“ და სხ. უნდა იყოს: „ამათში პალატამ ბ ე რ ი ძ ე სრულიად გაამართლა, ხოლო ს ა მ ს გადასახლება მიუსაჯა“ და სხ.

სათათბიროს არჩევნები

ბაქო. ამომრჩევლებათ ქალაქ ბაქოში 14 მაისს აირჩიეს 24 ს-დემოკრატი და 59 თათარი. იმის იმედი არაა, რომ თათრები ს-დემოკრატებს დაუჭირონ მხარი. თათრების გამარჯვება იმას მიეწერება, რომ სომხების უმრავლესობას არჩევნებში მონაწილეობა არ მიუღია.

პროვინცია.

შემოქმედი (გურია). ოთხ მაისს აქ მოკლეს ივანე დარსელია, რომელიც ეს ერთი წელია ექიმათ მოევლინა შემოქმედს და მას აქეთ ამ სოფელში ცხოვრობდა. მკვლელობის მიზეზათ კერძო ინტერესებს ასახელებენ. ამ ინციდენტის გამო შემოქმედს ესტუმრა მაზრის უფროსის თანაშემწე გვარიშიანი, ერთი ბოქაული და რამოდენიმე დარაჯი ცნობილი დ. მგელაძის თანხლებით. ხუთ მაისს შეკრიბეს საზოგადოება, რომელსაც მაზრის უფროსის თანაშემწემ გამოუცხადა, რომ აღმოეჩინათ ბოროტმოქმედები, წინააღმდეგ შემთხვევაში განსაცდელი მოგელით ჯარის ჩამოყენებითო. შაბათს მოვიდა ჯარის უფროსი, რომელმაც იგივე გამოუცხადა საზოგადოებას. საღამოს დააპატიმრეს ორი კაცი, რომელთაგან ერთი (თიკანაძე) დაჭრილი აღმოჩნდა. საკვირველი იყო ამ ორი დღის განმავლობაში მგელაძის მოქმედება. ამ ვაჟბატონმა დააყენა ირგვლივ ყარაულები და დილიდან-დაღამებამდის წყლის სასმელათაც არავის უშვებდა. ერიდობაში მოსულიყო ერთი ბახვის საზოგადოების მცხოვრები, სამოცი წლის მოხუცი, რომელმაც საღამოს სახლში წასვლა დააპირა. მგელაძემ გააჩერა ეს მოხუცი და უშვერი სიტყვებით დაუწყო ლანძღვა-გინება. როდესაც მოხუცმა სიტყვა შეუბრუნა და უთხრა: „რა ამბავია, ღმერთი ხომ არა ხარ ჩემთო“, დამტრომ თამამათ უპასუხა: ახლა შეიტყვე, რომ შენისთანების ღმერთი ვარო და თანაც ლაზათიანათ მიარტყა.

გვარიშიანის აქ ყოფნის დროს რამდენიმე კაზაკების თანხლებით შემოქმედში მოვ და მომრიგებელი შუამავალი ნიკოჭი თავაძიძე. სახელგანთქმულმა ნიკომ ასე მიმართა საზოგადოებას: „კმარა, რაც მოტყუვდით და ღვთისაგან მირონცხებული თვითმპყრობელობის წინააღმდეგობა გაბედეთ! აწ მაინც შეუდექით მშვიდობიან ცხოვრებას! ვიცი, რომ თქვენ გატყუილებდენ სასწავლებლებიდან გამოგდებული ბიჭები. არა გრცხვენიათ, რომ დროშაზე ვიღაც გარეგნილი ურიის სურათი აკრწნეს და თქვენც თაყვანს სცემდით მას? სასწავლებლებიდან გამოცხულმა ლაწირაკებმა შეგაძულა თქვენ ჩემი თავიც, მხოლოდ იმიტომ რომ თქვენს სულელურ ერთობაში მონაწილეობას არ ვღებულობდი! აწ და როგორ უნდა მიმეღო, როცა არც ერთი ნასწავლი და პატიოსანი კაცი არ ღებულობს მონაწილეობას ამ გვარ სულელურ საქმეში!

საზოგადოებას ბნელი ძალები დიდის გულმოდგინებით უსმენდენ თავის ბელადს, ხოლო დანარჩენებს ღიმილს გვრიდა „ცნობილი“ ნასწავლი და პატიოსანი ნიკოჭის სიტყვები.

ქ. ლისაშელი

სამეგრელო. ახალსოფ-ავარსკის ძლევამოსილმა ჯარმა ახალ-სენაკში ჩამოსვლისთანავე პატარა „ილლიუმინაცია“ გამართა; ორ-სამ დუქანს ცეცხლი წაუკიდა. მაგრამ რადგანაც ეს ეფექტი მცირედი დარჩა კიდევ 50-მდე დუქანი გახვია ცეცხლის ალში. შემდეგ ამასა დაიწყო სოფლებში თარეში, ზოგან ქალები გააუპატიურეს, ბევრ სოფლებს ცეცხლი წაუკიდეს, ახალ სენაკის და ზუგდიდის ციხეები ხომ ტუსაღებით გაავსეს. არც ახლათ მოვლენილი ახალ-სენაკის მაზრის უფროსი ჩამოუვარდება სხვ. რეაქციონერებს. ჩამოსვლისთანავე მოითხოვა: ი. სალუქვაძე, გ. თევზაია, სოსელია და სხვ., რომლებსაც მთავრობა აგიტატორობას სწამებს. რეაქციის გასტრიქებით ჯაშუშ-ხულიგანები სოროებიდან გამოძვრენ, თუ წინეთ სინაიდეს გაურბოდენ და ხალხის მეგობრებათ მოქონდათ თავი, დღეს ამის გამცემი იუდები უდანაშაულო ხალხს მთავრობას უგდებენ ხელში. მემამულეებიც ისედაც გატყავგძვალებულ გლეხობას სამაგალითოთ აგაწროებენ. მათ შორის საქმე დღითი დღე მწვავდება. გლეხები მოითხოვენ მიწებს შარშანდელ პირობებში, მემამულეები არ აძლევენ. უფრო თავი ისახელეს თთ. მხეიძეებმა, ჩიჩუ... ებმა და ზოგიერთმა დადიანებმა. როგორც მდვილი წყაროებიდან გავიგე ამ სამა დღის ... ნათ თ. ჩიჩუებს სალდათები წაუყვანიათ, ... გლეხებს ძალა დაატანონ, მაგრამ ნუ დაივიწყებ... ეს ბრწყინვალე თავადები, რომ რეაქციის დღ... ები დათვლილია და მათი პარპაშ-დღესასწაულ... ხან მოკლე.

თუმცა ასე სასტიკათ მძვინვარებს რეაქცია, მაგრამ გლეხკაცობა მაინც დარწმუნებულია, რომ მოძრაობა ხელახლა იჩენს თავს და მათი მესვეური სოციალდემოკრატია კვლავ გაძლიერდება ... რომ გლეხებს სწამთ გამარჯვება, ეს არჩევნებ... დროს დაამტკიცეს, თუმცა მთავრობამ ყოველ... ვე ღონე იღონა არჩევნების დროს თავისი ... დიდატები გაეყვანა, მაგრამ იმედები გაუცრუვდა. ახალ-სენაკის მაზრაში ხუთივე ამომრჩეველი სოციალდემოკრატებია. ზუგდიდის მაზრის ... სახებ გაზ. „შრომა“ სწერდა ექვსივე ამომრჩეველი ფედერალისტებიაო, ეს ცნობა სიმართლეს მოკლებულია. გლეხების მიერ არჩეულები: ... შია, თოდუა და კვარაცხელია სამივე სოციალდემოკრატები არიან, მაშასადამე, დარჩა სამი სხ..., ხოლო ამ სამიდან ერთი ვარადებული აფაქიძე (რომელიც მსხვილ მემამულეებმა აირჩიეს). ის აფაქიძეა, რომელმაც შარშან სახალხოთ ... არა, მთავრობას გლეხების წინააღმდეგ თოფ... ზარბაზნები ვთხოვოთო და რომლის მესახებ ბევრი წერილები დაიწერა „ცნობის ფურცელში“ ეს ის აფაქიძეა, რომელსაც შარშან ხალხმა ... იკოტი გამოუცხადა, რომელმაც წელს რეაქციის დროს ერთი პროპაგანდისტი და ერთი ორგანიზატორი დააჭერია და რომელიც აქ ობერ... ლიგანათ ითვლება. ბ-ნო ფედერალისტებო! ამის შემდეგაც ვარადებულ აფაქიძეს თქვენი ... რტიის კაცათ სთვლით, ჩვენ არაფერი გვეთქმის.

ფელეტონი

დეკაბრისტების ჰიმნი

(იმღერება «Смѣло друзья»-ს ხმაზე).

ჟამამით, ძმებო, არ შედრკეთ,
ბრძოლა უსწორი იქნება,
იხსენით დედა-სამშობლო
და თქვენი პატიოსნება!
(მიძახილი).

თუ ციხეში, გვირაბებში
გაგვითხრიან ჩვენ საფლავსა,
ჩვენი საქმე, პირნახული
გადეცემა მომავალსა.
ხალხი მწარეთ კვნესის, ოხრავს,
ბედით კრული იფრქვევს ცრემლებს
და საშველათ, სანუგეშოთ
ჩვენსკენ იწვდის მოღლილ ხელებს!
(მიძახილი).

თუ ციხეში და სხ...

დე დაგვალპონ ციხეებში,
გაგვატარონ ცეცხლის ალში,
ჩვენ ავიტანთ ყველა სასჯელს,
გამოვიწვრთებით ბრძოლაში!
(მიძახილი).

თუ ციხეში და სხ..

დღე დადგება განახლების,
ხალხი მაგარ ბორკილს გასწყვეტს,
ის კეთილათ მოგვიგონებს
და მონახავს ჩვენს საფლავებს!
(მიძახილი).

თუ ციხეში და სხ...

ი. ევდოშვილი.

ბურჟუა-ბიუროკრატია და სწავლა-აღზრდის საქმე

II *)

შეგვიძლია ჩვენ სკოლის საქმეში ბურჟუაზიაზე დავამყაროთ ჩვენი იმედები? როგორც ზემოთ გვქონდა ნათქვამი, ბურჟუაზია შეეცდება, რომ სკოლის გარდაქმნის საქმე მან ჩაიგდოს ხელში და მარტო გარეგნული ფორმა გამოუცვალოს მას, არსებითათ კი თავისი პირვანდელი ხასიათი დაუტოვოს.

ბურჟუაზიის ერთი თავდასაცველი იარაღთაგანი ნაციონალური საკითხია, რომელიც მას მუდამ მოლესილი აქვს ბატონობის შესანარჩუნებლათ. რამდენათაც პროლეტარიატი ცდილობს კლასობრივ ანტაგონიზმის გაძლიერებას, იმდენათ ბურჟუაზია ნაციონალურ ანტაგონიზმით ლამობს პროლეტარიატის და მშრომელ ხალხის რაზმების დაქსაქსვას. ამისთვის ბურჟუაზია სკოლებშიაც ამ ნაციონალურ პრინციპის გაძლიერებას შეეცდება.

თავისთავათ ცხადია, რომ სწავლა სკოლაში ბავშვების დედაენაზე უნდა სწარმოებდეს, და თუ ამის მოწინააღმდეგე ვინმე გამოჩნდება, მას შეერთებული ძალით უნდა ვებრძოლოთ. მაგრამ დღევანდელი სკოლის ნაკლულევანებას მარტო დედაენის განდევნა სკოლებიდან არ შეადგენს. შიდა რუსეთის სკოლებიც არ არიან სანატრელ მდგომარეობაში, თუმცა იქ ბავშვები თავის დედაენაზე სწავლობენ.

თავი და თავი ნაკლი დღევანდელი სკოლისა, როგორც შიდა რუსეთში, ისე ჩვენშიაც, ბიუროკრატიული სულია, რომლითაც გაჟღენთილია სკოლის კედლები და რომელიც, ადგილობრივი პირობების მიხედვით, სხვადასხვა ფორმით გამოიხატება, მაგალითათ, ჩვენში გარუსების ტენდენციაში. მაშ უპირველესი საკითხი სკოლიდან ამ სულის განდევნაა, სკოლის გადახალისება და ხალხის ხელში გადაცემაა. სკოლაში მარტო დედაენის შეტანა კიდევ არ არის იმის გარდაქმნის მომასწავებელი. ჩვენ რომ მაგალითათ, ქართული ბიუროკრატია გვყოლოდა და სკოლაში ქართული ენა ყოფილიყო გამეფებული, სკოლა მაინც არ იქნებოდა სახალხო, მშრომელი ხალხის ინტერესების დამცველი, რადგან ბიუროკრატიის, გინდა ბურჟუაზიის ინტერესები და ხალხის ინტერესები შორი-შორს არიან ერთმანეთთან.

ეროვნულ განცალკევებას ბურჟუაზიული ინტერესები მოითხოვენ, ხოლო ეხლანდელ რევოლიუციონურ მომენტში ასეთი განცალკევება საშიშროებას უქადის რევოლიუციას, ასუსტებს მის მებრძოლ რაზმებს და საზოგადო თავისუფლებას საფრთხეში აგდებს. მაშ საჭიროა საზოგადო განმათავისუფლებელ მოძრაობის ხელის შეწყობა, მისი გაძლიერება და ყველა რევოლიუციონურ ძალების ერთათ შეკავშირება. სკოლის განთავისუფლებაც ამ მოძრაობაზე არის დამოკიდებული. ჩვენი უძლური ბურჟუაზია ჯერჯერობით დიდ სისუსტეს იჩენს განმათავისუფლებელ მოძრაობაში და ამისათვის მაზე ჩვენი იმედების დამყარება— სკოლის გარდაქმნის საქმეში შორს ვერ წაგვიყვანს.

პროლეტარიატს კი სულ სხვანაირათ ესმის ენის საკითხიც და თავისი კლასობრივი ინტერესებიც. მან კარგათ იცის, რომ რომელი ენაც ეიდვილება, იმ ენაზე უნდა ილაპარაკოს და ისწავლოს, კარგათ იცის, როცა შიან და სწყურიან, სასმელ-საჭმელი უნდა იშოვნოს, როცა მის ნაოფლარს სხვა ითვისებს, სასტიკი ბრძოლა უნდა გაუწიოს და კიდევაც ებრძვის მტერს, ვინც უნდა იყოს იგი: ქართველი, სომეხი, რუსი თუ თათარი; იბრძვის და იცავს, როგორც თავის საჭირო ენას, ისე თავის ინტერესებსაც და ადვილათ არც ერთს არ შეელევა, თუმცა პოლიტიკების და „უსტავების“ წერას მათზე არ დაგიწყებს. ის არ დაგიდევს არც შენ ქართველობას, არც რუსობას და სომხობას; ის ეძებს თავის მზგავს დაჩაგრულს ყველა ერებში, შეერთებული ძალით კვეთავს და მტერათ აქცევს ყოველგვე ძალმომრეობას და ყველგან თავისუფლებას ამყარებს. ის არც ქებათა ქებას შეასხამს, არც გუნდრუკს უკმევს შენს „ეროვნებას“ და არც საკითხათ გახდის მას. მხოლოდ ერთი რამ სურს მას: რომ მისი თავისუფლება არავინ შეოჰოს. ის მშრომელ გლეხობასთან ერთათ წითელი დროშით წინ მიუძღვის მებრძოლ რაზმებს და მედგარი იერიში მიაქვს მტერზე. მისი გამარჯვება—საყოველთაო გამარჯვებაა, მისი დამარცხება— მთელი ქვეყნის დამარცხებაა, თავისუფლების დაღუპვაა. აი, ამ პროლეტარიატმა და რევოლიუციონურმა გლეხობამ უნდა გარდაქმნას სკოლაც და შიგ ნამდვილი თავისუფლება და ჭეშმარიტი სწავლა გაამეფოს.

რა როლს უნდა თამაშობდენ დღევანდელ მომენტში მასწავლებლები? ისინიც შეერთებული ძალით უნდა იბრძოდენ სკოლის გასანთავისუფლებლათ, მაგრამ შეერთებაც არის და შეერთებაც.

ექვსიოდე თვის წინათ თითქმის ყველა ქალაქებში დაარსდა მასწავლებელთა კავშირები, რომლებიც ძალიან ბრტყელბრტყელ სიტყვებს ისროდენ და ქვეყანას გაკეთებას პირდებოდენ, მაგრამ ექვსი თვის სიცოცხლის შემდეგ განუტევეს სული. მიზეზი ის იყო, რომ კავშირის წევრები არ იყვენ ერთი ინტერესებით გამსჭვალულნი, ეკუთვნოდენ სხვა და სხვა კლასებს, უფროსები და ხელქვეითნი ერთმანეთში იყვენ არეული, საერთო პოლიტიკური პლატფორმა არ ქონდათ არჩეული და, რასაკვირველია, მთელ ერთეულს ვერ წარმოადგენდენ; პირველი ქარის მოქროლვით ჰაერში უნდა გაბნეულიყვენ—და ასეც მოხდა.

ავიღოთ ეხლა თფილისში შემდგარი „ქართველ მასწავლებელთა საზოგადოება“. ცხადია, რომ საზოგადოება მარტო „ქართველ“ მასწავლებლებისგან იქნება შემდგარი; ხოლო ქართველებში, როგორც სხვა ერებშიაც, ორი მოპირდაპირე კლასი არსებობს—ბურჟუაზია და პროლეტარიატი. მასწავლებლებიც ზოგი ერთს და ზოგი მეორე კლასს ეკუთვნიან, სხვა და სხვა მოწინააღმდეგე ინტერესები აქვთ და სკოლის გადახალისების საქმეს თანაბრათ ვერ გაუწევენ სამსახურს. ორ მოწინააღმდეგე კლასთა შეკავშირება წმინდა დემოკრატიულ პრინციპებს ვერ დაამყარებს სკოლაში. ბურჟუაზიის მომხრე მასწავლებლები მარტო „ქართველობას“ ებღაუჭებიან და სკოლაში ქართულ ენის გამეფებასთან ერთად თავის გაბატონებასაც ცდილობენ. ასეთი „საზოგადოება“ ხანგრძლივი ვერ იქნება ჩვენი აზრით და ვერც რაიმე სამსახურს გაუწევს სკოლის გადემოკრატებას. ვერც ერთი ერ... ვნება, ვერც ერთ უწყებაში სამსახური, ვერც ერთი კასსიდან ჯამაგირის მიღება ... სწავლებლებს ვერ შეაკავშირებს. მარტო ეროვნული შეკავშირება მით უფრო საშიშოა დღევანდელ რევოლიუციონურ მომენტში, რომ ის ასუსტებს დემოკრატიულ პრინციპების მომხრეთა რაზმებს დემოკრატიზმის მოწინააღმდეგეთა კავშირში შემოშვებით.

„მასწავლებელთა ინტერნაციონალურ კავშირი“, რომელიც მებრძოლ პროლეტარიატს და რევოლიუციონურ გლეხობას ამოუდგება გვერდში, მის მებრძოლ რაზმებს გაადიდებს და მეტ შეგნებას და თვითცნობიერებას შეიტანს მასსაში, შემოიკრებს თავის გარშემო, როგორც „ქართველ“, ისე „არაქართველ“ მასწავლებლებსაც—აი ვინ გაუწევს ჭეშმარიტ სამსახურს, როგორც საზოგადო განმათავისუფლებელ მოძრაობას, ისე სკოლის გარდაქმნა-გადახალისების საქმესაც. ცხადია, ასეთ კავშირს არა ...

*) იხ. გაზ. „ლამპარი“ № 23.

[illegible]

სოფ. ბოლნისხევი. [illegible]

[illegible]

[illegible]

გარდა ამისა ბარათების დამტარებელთა შორის იყვნენ ს.-ფედერალისტები, ან მათი მოკავშირენი, რომელთა შორის ხაბელაშვილმა (ს. ფ.) დიდი უნარი გამოიჩინა ხალხის მოტყუებაში. ჯერ ერთი ბარათები ხეირიანათ ვერ დაარიგა. რამდენსამე პაკეტზე დაეწერებინა: „აქ არ არის“, „მკვდარია“, „ქალაქშია“, რის გამო დამტარებელმა ნიკალაიმ თავშიაც ჩაარტყა, „ბუა“ უწოდა და შენიშნა, რომ ყველა ესენი, მომეტებული ნაწილი მაინც, აქვე უპრავის გვერდზე ცხოვრობენო. სამაგიეროთ სადაც ბარათები მიქონდა, ამომრჩევლებს ეუბნებოდა ჩიტაძე და პროფ. ხახანაშვილი სოციალდემოკრატები არიანო. ამავე ხაბელაშვილმა დურგალი შაქრო ბასაევი შეიყვანა შეცდომაში ს.-დ. კანდიდატების მაგივრათ ბიულეტენში ს.-ფ. კანდიდატი ჩაუწერა რაც მალე გამოაშკარავდა და ამ ვაჟბატონმა თავის საკადრისიც მიიღო ბასიევისაგან. რა ხაბელაშვილი, განა ს.-ფ. აგენტებმა „ძუგრამ“ და ნამურაძემ ნაკლები განიცადეს ამ მოტყუებისათვის ამომრჩევლებისაგან? დაიწყო თუ არა არჩევნები, ს.-ფ. გამოსცეს თავიანთი ბიულეტენები კანდიდატების გვარებით, რასაკვირველია, ამომრჩეველთა უმრავლესობისთვის გაუგებარ რუსულ ენაზე იმ ფორმატისა და მზგავსებისა, რომლებიც უპრავისაგან ხალხს ურიგდებოდა. უნდა შევნიშნოთ, რომ ჩიტაძის მეუღლეთ პირველათ გრიგოლაშვილი გამოაცხადეს ს.-ფ. შემდეგ გუნება შეეცვალათ და გრიგოლაშვილი ლომაურით გამოცვალეს, ახლათ დაბეჭდილ ბიულეტენებში კი პროფესორ ხახანაშვილს პირველი ადგილი დაუთმეს. ჩიტაძემ ბოლომდის გასძლო (აქაც ხრიკს ვხედავთ ჩვენ). ხალხმა, რასაკვირველია, არ იცოდა რა ეწერა ს.-ფ. დარიგებულ ბიულეტენებში. ამიტომ ხშირათ ამომრჩევლები ასეთ ბიულეტენებს მოგვიტანდენ და გვთხოვდენ ჩაგვეწერეთ დ. მელიქიშვილი და გ. ხახანოვიო. როდესაც გაიგებდენ ბიულეტენებში სხვები იყვნენ ჩაბეჭდილები, ხვდენ მოშტყუებელთა ლანძღვით.

როდესაც დასახელებულმა „ბუგრამ“ ხახლის საქმე გაუჭირა ს.-ფ. მატყუარა ბიულეტენების ხელში ჩერებით, ხალხმა განიზრახა მისი გალახვა, მაგრამ ბოქაულმა თარხნიშვილმა გადაარჩინა. ვთქვათ ძუგრა და ხაბელაშვილი შეუსმენლები არიან, ბ. ნამურაძეს რაღა დაემართა—ამ ინტელიგენტ წევრს პარტიისას. აი საქმე როგორ იყო. ნამურაძემ მისთავაზა ერთ სოფლის მღვდელს თავისი პარტიის ბიულეტენი და უთხრა მღვდლებმა ყველამ ეს ჩააგდეთო; როდესაც მღვდელმა გაიგო ბიულეტენში ს.-დ. კანდიდატები არ იყვნენ აღნიშნული, არამედ მოწინააღმდეგე პარტიისა, ნამურაძეს ერთი მაგრათ შეუკურთხა და თან დააყოლა: მე პროფ. ხახანაშვილს სოფელში სამოქმედოთ ვერა ვხედავ, იქ მარტო ს.-დ. ვიცნობო.

იყო ასეთი მაგალითიც. პარტიის გმირმა ნამურაძემ და არა ნაკლებმა ოდიშელიძემ (ეს უკანასკნელი კადეტია) ერთ მღვდელს მიაჩეჩეს დაბეჭდილი ბიულეტენი, როდესაც ის საარჩევნო კომისიას სუფთა ბლანკს სთხოვდა. ეს შენიშნა კომისიის წევრმა ა. კასრაძემ და პროტესტი განაცხადა ასეთ თვითნებობაზე. საქმე იმით დაბოლოვდა, რომ კომისიის მეორე წევრმა მდივანმა ასეთ საქციელს საზიზღრობა უწოდა და გააფრთხილა ს.-ფ. აგენტები ასე „გულმოდგინეთ“ აღარ მოქცეულიყვნენ.

დიდ შესანიშნავია ის გარემოება, რომ სამაზრო კომისიის თავმჯდომარე ბ. მ.რანოვიჩი ხალხს კარიდორშიაც არ აძლევდა დგომის ნებას, ამ დროს ს.-ფ. აგენტები ნამურაძე და ძმანი მისნი ურნების (საარჩევნო ყუთების) გვერდით მდგარან და წესიერებაც ურღვევიათ.

იყო ასეთი შემთხვევაც. ორმა თუ სამმა მღვდელმა მოამზადა ჩვენი კანდიდატების ბიულეტენები. მათ შეხვდა ცხანკალის ბლდ. ოქროპირიძე და სამართლიანათ აუხსნა (ამაზე იმისი დიდი მადლობელი ვართ) მღვდლებს მუშებისა და სამღვდელოების შორის ინტერესთა სხვა-და-სხვაობა და უთხრა მუშების ინტერესების დამცველ კანდიდატებისთვის კი არა, მათი ინტერესების დამცველებისთვის, როგორნიც არიან ჩიტაძე და პროფ. ხახანაშვილი, მიეცათ ხმა. ოქროპირიძემ მიზანს მიაღწია. მე გვერდით ვიდექი, ყველაფერი ეს გავიგონე, მაგრამ არაფერი არ მითქვამს. მე მხოლოდ ეს საბუთი დავიხსომე.

დასასრულ ვიტყვი ს.-ფ. არა სასიქადულოთ, რომ თავიანთი ხრიკები კანდიდატების გასაყვანათ მაინც ნახევარ გამარჯვებით დააბოლოვეს. როდესაც დაატყეს იმათი კანდიდატები ყუთებში დებოდენ, ძალიან დაფაცურდენ. გაგზავნეს კაცი მელიქიშვილის და ვასო ხახანოვის წლოვანების შესატყობათ, იმათდა სამწუხაროთ ხახანოვის მეტრიკა სადაც მიკუნჭული ვერ მიაგნეს, ხოლო მელიქიშვილისა იპოვეს და ამოიკითხეს ის, რაც უნდოდათ. მელიქიშვილი 25 წ. არ აღმოჩნდა. გაიხარეს ფედერალისტებმა! პროფესორი გაუბედნიერდათ.

ერთი ვკითხოთ ამ ვაჟბატონებს: თუ მელიქიშვილი უწლოვანი იყო, რით შეიტანეს სიაში, თუ შეიტანეს, რაღათ ამოშალეს?

აი გაიძვერობა, აი ხრიკები!

ლადო.

რუსეთი

აგრარული მოძრაობა. მოგილევის გუბერნიაში აგრარული მოძრაობა დაიწყო. ამ გუბერნიის ქალაქებში და სოფლებში გაუგზავნიათ ურიადნიკი სტრაჟნიკები. მათსა და გლეხებს შორის რამდენიმე შეტაკება მომხდარა კიდეც. რევოლიუციური ორგანიზაციები ენერგიულ აგიტაციას ეწევიან; გლეხები უკვე კარგავენ იმედს, რომ სათათბიროს აგრარული კითხვის გლეხობისთვის სასარგებლოთ გადაწყვეტა შეეძლოს. მათ გადაუწყვეტიათ თვითონ დაიცვან თავისი ინტერესები. მემამულეებს პირდაპირ და კატეგორიულათ გამოუცხადეს: „მთელი მიწა ჩვენი იქნება; ჩვენს ქუჩაზედაც დადგა დღესასწაულიო“. ადმინისტრაციის და საერობო „სტრაჟნიკების“ წინააღმდეგ გაბრაზებამ უმაღლეს წერტილამდე მიაღწია. მოხდა კიდეც რამდენიმე შეტაკება, რომელსაც სისხლის ღვრა მოყვა. ამ არეულობამ ძლიერ დააფიქრა შინაგან საქმეთა სამინისტრო.

— კურსკის გუბერნიაში **აგრარული მოძრაობა** იწყება. ამ გუბერნიის ერთი სოფლის გლეხები გამგზავრებულან 20 „პოდვოდითურთ“ (ურემი) მემამულესთან კარტოფილის წამოსაღებათ. გზაში „სტრაჟნიკები“ დახვედრიათ და შეტაკება მომხდარა. გლეხებს სროლა აუტეხიათ; სტრაჟნიკები გაქცეულან. კურსკის სამხედრო მთავრობა საომარ მზადებაშია. სალდათებს უარი განუცხადებიათ საომარ პატრონების აღებაზე.

წერილი ქ. ვოლოგდიდან

(გადასახლებულისაგან).

აუტანელმა ციხე ეტაპებმა გამოგვაკლო ორი ამხანაგი, ორივე ხოვლელი: მიხა კოშაძე და ოსა ხიზანაშვილი.

კოშაძე მოსკოვში გაგვიხდა ავათ, ოცდა ექვს მარტს ციხის საავათმყოფოში მოვათავსეთ. ჩვენ გამოგვისტუმრეს სხვებთან ერთათ წითელ პარასკევს. მიხასთან დავტოვეთ სხვა ამხანაგები—ქართველობა, კასრაძე მღვდელთან ერთათ. დიდი ტანჯვა-წვალების შემდეგ გარდაცვლილა უდანაშაულო, წყნარი მშრომელი მიხა. ამხანაგების დაუსწრებლათ დაუსაფლავებიათ 13 მარტს. მოსკოვიდან წამოსვლის დროს, გზაში გაგვიხდა ავათ ოსა ხიზანაშვილი. სამი დღის ტანჯვა-წვალების შემდეგ, მოვედით ვოლოგდაში და აქ საავათმყოფოში მოვათავსეთ. დღითი-დღე სუსტდებოდა და ბოლოს ამხანაგების დახმარებით გადავიყვანეთ სამოქალაქო საავათმყოფოში. უნდა გითხრათ, დიდი ყურადღებით და თანაგრძნობით მოეკიდენ აქაური საზოგადოება და ექიმობა, მაგრამ ამაო გახდა ყველაფერი! ოსამ 18 აპრილს, დილის 8 საათზე, დალია სული.

დიდი თანაგრძნობით შეხვდა ვოლოგდის საზოგადოება და ამხანაგობა ქართველ ამხანაგის დაკრძალვას (19 აპრილს). კუბო წითელი ატლასით იყო გადაკრული შავი წარწერით, ცხედარს მოსდევდა ათი ათასამდე საზოგადოება, ამხანაგობა წინ უძღოდა თავისუფლების დროშებით, შემდეგ მრავალი ახალგაზდა ქალთა და კაცთა ჯგუფი მწყობრათ უმღერდენ რევოლიუციურ სიმღერებს, მერე გიმნაზიელთა ხორო თავიანთი მუსიკით და ბოლოს მრავალ ათასეული თანამგრძნობი საზოგადოება. კუბოს ამკობდა რვა გვირგვინი წითელი ლენტებით და ზედწარწერებით სხვადასხვა ჯგუფთაგან მოძღვნილი. ციხიდან დაესწრო ყველა ქართველობა, ე. ი. 20 კაცი და სამიოდ რუს-ამხანაგობის წარმომადგენელი. ითქვა მრავალი დროის შესაფერი და მწვავე სიტყვები. ვოლოგდელებისთვის პირველი იყო პოლიტიკურის დასაფლავება, დიდი გავლენა და შთაბეჭდილება მოახდინა საზოგადოებაზე. დაუვიწყარი იყოს სახელი შენი შორს, ცივ ჩრდილოეთის მხარეს თავისუფლების საძირკვლათ დადებულო ამხანაგო!..

მიცვალებულის ქვრივ-ობოლთა სასარგებლოთ იქვე, სასაფლაოზე მოაგროვეს ფული. ერთ ქალს ამ საერთო მწუხარების დროს თითქო არცხვენდა ოქროს სამკაული, მოიძრო ხელიდან სამაჯური, ბეჭედი და შესწირა მიცვალებულის ქვრივ-ობლებს! სულ მოგროვდა 116 მან. და 28 კ. სამაჯურსა და ბეჭედს უგზავნიან სახსოვრათ თანაგრძნობის და ძმობა-ერთობის ნიშნათ. დეე დარწმუნდენ ურწმუნონი, რომ აღმოსავლეთიდან დასავლეთამდე განმტკიცდა ძმობა-ერთობის კავშირი! თვითმპყრობელობის უკანასკნელი ნავთსაყუდელი—ჩრდილოეთიც შეირყა! მთელი რიგისა და წესის მიმცემი, მოთავე გასვენების დროს იყო ერთი აქაური ნაფიცი ვექილი ვინმე სერგეი გარიუშინი, რისთვისაც სწორეთ ღრმა მადლობის ღირსია ეს პატიოსანი ადამიანი.

ვთხოვ ადგილობრივ გაზეთებს, გადაბეჭდონ ეს ჩემი წერილი.

სანდრო.

დეპეშები

(პეტერბურგის დეპეშათა სააგენტო).

17 მაისი

პეტერბურგი. სენატისადმი უქაზით ნაბრძანებია, სათათბიროს არჩევნები ტომსკის გუბერნიაში მოახდინოთ 30 მაისს.—ვიცე ადმირალი როჟესტვენსკი, პირველი რანგის კაპიტანი კლაპიე დე-კოლონგი, პოლკოვნიკი ფილიპპოვსკი, მეორე რანგის კაპიტნები ბარანოვი და სემიონოვი, ლეიტენანტები ლეონტიევი და კრჟიჟანოვსკი, მექანიკი ილიუტოვიჩი და მიჩმანები დემჩინსკი, ცვეტკო-კოლიადინსკი და ობრენ-დე-ლასი საზღვაო-სამხედრო სამართალში მისცენ 15 მაისს 1905 წელს ნადმოსან ვემას „ბედოვი“-ს განზრახ მტრისთვის დათმობისათვის იაპონიის ზღვაზე.

ჰელსინგფორსი. სეიმის ახალ დებულების მთავრობის პროექტი ერთხმათ მიღებულ იქნა სეიმისგან ცოტა შესწორებით. ახალი დებულებით ხალხს ფართო საარჩევნო უფლება ეძლევა. გარდა ამისა, ამ ახალი დებულებით ქალებსაც ეძლევა საარჩევნო უფლება. არჩევნებში ყველა იღებს მონაწილეობას, რომელსაც კი 23 წელი შეუსრულდა, არსდება ერთ-პალატიანი სისტემა, რომლითაც უქმდება სეიმის მოხელეების წინანდელი წოდებრივათ დაყოფა.

ეკატერინბურგი. ჩელიაბინსკის ახლო მე 86 ვერსზე დაიმტვრა სახალხო მატარებელი. ერთი მგზავრი მოკვდა და 12 დაიჭრა. ეჭვი აქვთ, რომ გზა განგებ გააფუჭეს.

ვარშავა. გლეხ მაჩევსკის მთავრობისთვის შეიარაღებული წინააღმდეგობის გაწევისა და პოლიციელის მოკვლის განზრახვისათვის სამხედრო სასამართლომ ჩამოხრჩობა გადაუწყვიტა.

ადესა. ვოლოგდის გუბერნიაში გაგზავნეს ოთხი პოლიტიკური ტუსაღი. რეიდერის მაღაზიაში ყუმბარა გადააგდეს, არავინ დაშავებულა. ყუმბარა ახალგაზდა ქალმა გადააგდო, რომელიც გაიქცა და გზა და გზა რევოლვერს ისროდა. სროლის დროს ყასაბი დაიჭრა. წინ დღით მაღაზიაში შესულა ორი ანარქისტი და 600 მან. მოუთხოვიათ. რაკი უარი უთქვამთ, ხვალ ყუმბარას გესვრითო.

კელცი. ღამით გაძარცვეს მოლოგოცში ფოსტის განყოფილება და სახელმწიფო არყის დუქანი.

სარატოვი. ამ დღეებში დაჭრილი ციხის უფროსი გარდაიცვალა.

მინსკი. გაათავისუფლეს ორი პოლიტიკური ტუსაღი: ინჟინერი სირგინი და კონკის რკინის გზის გამგე გურევიჩი.

პეტერბურგი. ხალხის თავისუფლების პარტიის სათათბიროს ფრაქცია დღეს წარადგენს სათათბიროში სიკვდილით დასჯის გაუქმების შესახებ პროექტს. 72 მალორუსებმა სათათბიროში განსაკუთრებული პოლიტიკური პარტია შეადგინეს. კირგიზების წარმომადგენლები სათათბიროში ავტონომისტების ფრაქციას შეუერთდენ. ავტონომისტების ფრაქციას განზრახვა აქვს დაარსოს პეტერბურგში პოლიტიკური კლუბი. სათათბიროს „შრომის ჯგუფი“ აგრარულ კანონ-პროექტის შესახებ შემდეგ გადაწყვეტილებას დაადგა: ის სახაზინო და კერძო მიწები, რომლებიც განსაზღვრულ ნორმაზე მეტი არ არის, ისევ მათ პატრონებს დარჩება. ყველა დანარჩენი მიწები ერთ მიწის ფონდს შეადგენს და საზოგადო სასარგებლოთ გადადის.

18 მაისი

პეტერბურგი. სახელმწიფო სათათბირო. კრება გაიხსნა დილის 11 საათსა და 45 წუთზე. თავმჯდომარეობს თავ. დოლგორუკოვი. კითხულობენ არგენტინის რესპუბლიკის პალატის მილოცვის დეპეშას. დაადგინეს, დეპეშით მადლობა გადაუხადონ. თავმჯდომარე კითხულობს სათათბიროს წევრთა კანონიერ რიცხვის მიერ წარმოდგენილ კანონ-პროექტს სიკვდილით დასჯის გაუქმების შესახებ. მუხლი 1. დღეიდან რუსეთის იმპერიაში სიკვდილით დასჯა გაუქმებულია. მუხლი 2. სანამ შესაფერ კანონებს შეიმუშავებდენ, სიკვდილით დასჯა შეიცვალოს სხვა მძიმე სასჯელით. ნაბოკოვი თხოულობს კანონ-პროექტი გადაეცეს პირობების ხელ-შეუხებლობის საკითხის შესამუშავებლათ შემდგარ კომისიას. ნოვოდვორსკი (ვარშავა) ამბობს, რომ სიკვდილით დასჯა არასოდეს სასარგებლო და კანონიერული არ არისო, სახელმწიფო უმოწყალოთ არღვევს მცნებას „არა კაც კლა“. წინადადებას იძლევა სიტყვიდან ჩქარა საქმეზე გადავიდეთ. ლედნიცკის სიტყვით არც ერთ ჩვეულებრივ სისხლის სამართლის კანონდებულებაში არსად არ არის ნახსენები სიკვდილით დასჯა და თუ მთავრობა თავის თავით სჯის ხალხს სიკვდილით ეს მთავრობის მხრივ ნამდვილი პოლიტიკური მკვლელობაა. სათათბირომ არაფერს არ უნდა მიაქციოს ყურადღება და თავისი კანონმდებლობითი უფლება უთუოთ უნდა გამოიჩინოს (ცხარე ტაშის ცემა). დეპუტატი ლოკოტი თხოულობს შესაფერი მოთხოვნა წარუდგინონ არსებულ რეჟიმის წარმომადგენლებს. ალადინი წინადადებას აძლევს სათათბიროს ბოლო მოუღონ უბრალო სიტყვების ხარჯვას, დროა ბოლო მოუღოთ ამ კომედიას და სათათბირო პირდაპირ შეუდგეს საკანონმდებლო მოქმედებას. გავაუქმოთ ის მუხლები, რომლების ძალითაც სიკვდილით სჯიან ხალხს; მოვთხოვოთ მინისტრებს დაიჭირონ ცარიელი სკამები და მოგვისმინონ რასაც გადავწყვეტთ. ხალხს იმედი აქვს, რომ სათათბიროს უფლება აქვს. ჩვენ უნდა გავაგებინოთ მათ, რომ ჩვენ ძლიერი ვართ და ჩვენსა და უმაღლეს მთავრობას შუა კედლები ჩამდგარან და ძალა მათ ხელშია, რადგან ზარბაზნები და ტყვიის მფრქვეველები მზათ აქვთ ხალხის გასაჟლეტათ (ტაშის ცემა). გრამატჩიკოვის აზრით კანონ-პროექტი მარტივი და ადვილი გასაგებია და ამიტომ საჭირო არაა კომისიას გადაეცეს. ლომშაკოვი კანონ-პროექტის საბოლოოთ შესამუშავებლათ უკანასკნელ ვადათ სამშაბათს ასახელებს. მღვდელი პოიარკოვი იმ აზრისაა, რომ კანონ-პროექტის გადაცემა კომისიაში საჭირო არაა, მთავრობა მასხარათ იგდებს სათათბიროს. პროვინციაში ცხოვრების დროს მე გაზეთების არა მჯეროდა და მხოლოდ აქ პეტერბურგში გავიგე მთავრობის ოინები; სიკვდილით დასჯა კანონის გარეშე შემოღებული და ჩვენც ის კანონის გარეშე უნდა გავაუქმოთ. გავუგზავნოთ ხელმწიფეს და ის მოაწერს „იყოს ასეო“. იმ შემთხვევაში, თუ სიკვდილით დასჯა გაუქმებული არ იქნება, რაღა დაგვრჩენია იმის მეტი, რომ ავდგეთ ყველანი და ჩვენ-ჩვენ სახლებში წავიდეთ, რადგან დიდი უსინდისობა იქნება ჩვენი მხრით ვიჯდეთ აქ პეტერბურგში და ფულებს ვიღებდეთ (გლეხებში ტაშის ცემა). ნაბოკოვი თხოულობს კანონ-პროექტი კომისიას გადაეცეს. შემდეგ ილაპარაკა ზაბოლოტნიმ, რომელმაც წინადადება შეიტანა კანონ-პროექტი პირდაპირ უმაღლეს მთავრობას გაეგზავნოს ხელმოსაწერათ. სედელნიკოვმა განაცხადა, სათათბიროს დღეები დათვლილია, ის უნდა მოკვდეს, მარა სამაგიეროთ ხალხს ანდერძათ რამდენიმე კანონ-პროექტებს დაუტოვებს. ერშოვი, რომელიც შეაჩერა თავმჯდომარემ იმ სიტყვებზე, რიგაში სიკვდილით დასჯის სისრულეში მოყვანა ეს სათათბიროსთვის სილის ჭკლევაა, თხოულობს ადგომით პატივი სცენ დახოცილებს. კუზმინ-კარავაევის აზრით პოლიტიკურ მკვლელობისა და სიკვდილით დასჯის შუა კავშირია. პოლიტიკური მკვლელობა წინათ ისე ხშირი არ იყო, როგორც ახლა. ახლა ის გადამდებ ავადმყოფობასავით მოედვა ყველას. მასთან ბრძოლა სიკვდილით დასჯით კი არა მისი გამომწვევ მიზეზების თავიდან მოშორებით შეიძლება, ერთი მთავარ მიზეზთაგანია სიკვდილით დასჯა, რომელიც დაუყონებლივ უნდა გაუქმებულ იქნას. კოვალევსკი ეხება სიკვდილით დასჯის ისტორიას და ამბობს, რომ ის ყველგან გაუქმდა წინათ პოლიტიკურ მკვლელობისთვის და შემდეგ სისხლის სამართლის დანაშაულობისათვის. ჩვენში წინააღმდეგ მოხდა. სათათბიროს საქმეა ეხლა საბოლოოთ დაგმოს სიკვდილით დასჯა, რაშიაც მას სახელმწიფო საბჭოც შეუწყობს ხელს. შემდეგ ილაპარაკეს როდიჩევმა, ლევინმა და გრედესკულმა. თავმჯდომარემ კენჭი უყარა ნაბოკოვის წინადადებას გადაეცეს კომისიას სიკვდილით დასჯის გაუქმების კანონ-პროექტი და მომავალ კვირაში უსათუოთ განხილულ იქნას. წინადადება ერთხმათ მიიღეს. ორ საათ ნახევარზე კრება ერთი საათით შესწყდა.

კრების გახსნისას მოხსენდა სათათბიროს იმ კომისიის დადგენილება, რომელიც იკვლევს, როგორ წარმოებს არჩევნები სხვადასხვა ადგილებში, წაიკითხეს დეპეშები სათათბიროს სახელზე —ვოლოგის ორბიტიდან და პერმის გუბერნიიდან და პოლტავის გუბერნიის წევრებისაგან. პირველ დეპეშაში თხოულობენ შეეკითხონ შინაგან მინისტრს ზოგიერთ პირების ადმინისტრატიულათ გადასახლების შესახებ; მეორეში— შეეკითხონ მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარეს სასწავლებლის გამგეს და მას თანაშემწეს პოლტავის გუბერნიის დეპუტატის ტესლის გაცილების გამო სამსახურიდან გადაყენების შესახებ. დეპეშები ხავაზის კომისიას გადაეცა. შემდეგ კრებას მოხსენდა წინადადება შედგეს კომისია 17 ოქტომბრის შემდეგ თანამდებობის პირთაგან ჩადენილ დანაშაულობების განსახილველათ. კოვალევსკი თანახმაა კომისიის. შემდეგ მდივანმა მოახსენა კრებას, რომ თავმჯდომარის ამხანაგის, მდივნის და ერთი მისი ამხანაგის გუშინდელ კრებაზე შეუძლებლათ სცნეს სათათბიროს კრებების ანგარიშები ყველა სოფლის ვოლოსტებს დაუგზავნონ, რადგან ეს წლიწადში მილიონ მანეთს მოითხოვს და მათ გადაწყვიტეს მხოლოდ 3000 ვოლოსტს გაუგზავნონ. შემდეგ სათათბირო გადავიდა აგრარულ საკითხზე. პეტრაჟიცკიმ გრძელი სიტყვა წარმოსთქვა: მე იურისტი ვარ რწმენითაც და მე ამ [illegible] ვარ, რომ უსათუოთ ბოლო მოუღოს [illegible] ბიბას. „ამ მხრით მე არ შემიძლია, [illegible] ამის სახელმწიფო და საზოგადოებრივ [illegible] გებლობა თხოულობს, ამ პრინციპის [illegible] დეგი ვიყო, მარა ის არ შეიძლება ვივიწყო, რომ აგრარული კითხვის, გადაწყვეტით შე[illegible] ლებელი იქნება უბედურების თავიდან აცილება“. ორატორმა ნათლათ დაახასიათა წინანდელი [illegible] მას პოლიტიკა, რომლის წყალობითაც გლ[illegible] ხება ერთ ადგილს იყო მიკრული, მათმა სრულ[illegible] არ შეიძლია სინათლის შუქი და სიღარიბ[illegible] სულს ღევდენ. ყველა ამას ბოლო უნდა მოეღ[illegible] მარა რეფორმა მსხვერპლს თხოულობს. ნუ [illegible] ივიწყებთ, რომ მას შეუძლია ქვეყანა გლეხ[illegible] სამფლობელოთ გადააკეთოს და მას კონსტ[illegible] ტორული ხასიათი მისცეს. უნდა ვეცადოთ [illegible] სთანავე კულტურის დაცვასაც, რომელიც [illegible] ძლება ამ დროს დამარცხდეს. პეტრაჟიცკის [illegible] მდეგ ილაპარაკა თავ. ვოლკონსკიმ. მან განა[illegible] და, რომ მთელ რიაზანის და ტამბოვის გუბ[illegible] ნიებში კერძო მიწები თითო დესეტინა არ [illegible] მოხვდება გლეხებს, ამიტომ საჭიროა იმ გლე[illegible] ხებს მიეცეს მიწები, რომლებსაც სულ არ აქვ[illegible] მას კანონიერათ მიაჩნია იმ კერძო მემამულე[illegible] რომლებსაც 300—1200 დესეტინამდე მიწა აქვ[illegible] ჩამოერთვას მხოლოდ მესამედი. პრინცევი (პოლ[illegible] ტავის გუბერნია) თანხმაა მიწების ჩამორთმე[illegible] ვის იმ შემთხვევაში, თუ პრინციპის თანახმა[illegible] რომ მიწები მშრომელს უნდა ეკუთვნოდეს, [illegible] ლას თანაბრათ ჩამოერთმევა. პროფესორ [illegible] ცენშტეინმა კრიტიკის ქარცეცხლში გა[illegible] მთავრობის ყველა ფინანსიური და სამეურ[illegible] ზომები—ფინანსთა სამინისტროს, მიწათმოქ[illegible] დების, სახელმწიფო და საგლეხო ბანკების [illegible] შემნახველ-გამსესხებელი კასების, ის პრო[illegible] აცხადებს ცუდათ შეეხნო „მუჟიკის კულტურ[illegible] და მაგალითათ მოიყვანა დანია, როგორც გლ[illegible] ხთა ქვეყანა, სადაც 100 სახალხო უნივერსიტ[illegible] ტი არსებობს. ორატორს ვერ გაუგია, რატომ არის მთავრობა წინააღმდეგი მიწების ჩამორთმე[illegible] ვის, როდესაც თვითონ ის დასავლეთ მხარეში ძალით ართმევდა მიწებს რუსების დასასახლებლათ. ორატორი პეტრაჟიცკის შეკამათა და დაუმტკიცა, რომ ის პირადათ თავის სახელით ლაპარა[illegible] კობდა და არა პარტიის. საგლეხო ბანკებმა გლეხების გაყვლეფას და მევახშე-მემამულეებ[illegible] ჯიბის გასქელების მეტს არას უნდა მოველოდ[illegible] დეთ. მიწების ჩამორთმევის პრინციპი მთელ[illegible] იმპერიისთვის ერთია და ის აუცილებლათ [illegible] მოხდესო დაასრულა ორატორმა (ლაპარაკ[illegible] დროს ორატორს რამდენჯერმე ოვაცია გაუმ[illegible] თეს და ტაშის ცემით ხშირათ აწყვეტინებდნენ). [illegible] ტრაჟიცკიმ აუხსნა კრებას, რომ ის პარტიის [illegible] ხელით ლაპარაკობდა და გერცენშტეინმა ტყუ[illegible] ლათ გაილაშქრა მაზე. სათათბირომ დაადგი[illegible] კრების დახურვა. აგრარულ კითხვაზე 50 ორატორი ჩაეწერა.

ხარკოვი. გაანთავისუფლეს პოლიტიკური ტუსაღი ლიტვარევი, რომელსაც ხარკოვისა და მის ახლო გუბერნიებში ცხოვრება აეკრძალა.

იაროსლავი. დროებითი სამხედრო სასამართლომ ნიკოლაი ჩმკოვს მთავრობისთვის შეიარაღებულ წინააღმდეგობის გაწევისთვის ოთხ წლით ტუსაღთა გამასწორებელ რაზმში გაგზავნა გადაუწყვიტა.

სიმბირსკი. ქალაქის საბჭომ დაადგინა [illegible] აპრილს სიმბირსკში მომხდარ ინციდენტის შე[illegible] სახებ შეგროვილი ცნობები გადასცეს პროკურო[illegible] და შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ საქმ[illegible] გამოსაძიებლათ დანიშნულ ტ. ს. მოროზოვს. საბჭო სთხოვს გუბერნატორს მიაქციოს ყურ[illegible] დღება ცხენოსან დარაჯთა მოქმედებას, რომ [illegible] ორეჯერ არ გამეორდეს ასეთი ამბები. სამ[illegible] ანდრეანოვის ხსოვნას ადგომით პატივი სცე[illegible] დაადგინა პანაშვიდი გადაიხადოს.

პეტერბურგი. კანონთა დებულებაში გამოცხადებულია ქალაქ ურალსკში, ტამბოვში, [illegible] ზლოვში და მის მაზრებში და აგრეთვე [illegible] გრიაზზე სამხედრო წესების მოხსნის შესახებ და ამ გუბერნიების სხვა ადგილებში [illegible] თრებულ დაცვის წესების მოხსნის და [illegible] გუბერნიაში გაძლიერებულ წესების შემო[illegible] შესახებ.

ბერლინი. „ფრანკფურტერ-ცაიტუნგი“ [illegible] მდგილ წყაროებიდან იგებს, რუსეთის [illegible] დისწილო ტყვების გაყიდვის შესახებ. ეს [illegible] ბა რამდენსამეც ბანკირ მენდელსონს ეხება, [illegible] გვიდიდ სიმართლეს მოკლებულია. ამ [illegible] შესახებ ბერლინის ტყეთა წარმოების [illegible] არაფერი არ იციან.

რედაქტორ-გამომცემელი კ. თავართქილაძე

ᲒᲐᲜᲪᲮᲐᲓᲔᲑᲐ

მსურველთათვის

ვადგენ და ვხაზავ სახლების, მამულების და სხვა შენობათა პლანებს; ვიღებ მამულების კარტებს და აგრეთვე [illegible] ტულ ვეგმაზე შენობის მასალა. ფასები ჩვეულებრივზე ერთი მეხუთედით ნაკლ[illegible]

ბათ. კრასნოგორსკის ქ., № 48.

ელექტრო-მეჭედავი ამხანაგობა „შრომა“. ტფილისი, მიხეილის ქუჩა, 65.